

חמודי שי

על התורה והמועדים

הגנינים ורעיונות מחודשים בדרך הדרוש והמוסר בפרשת השבוע | גליון ט"ו | פרשת אחרי קדושים תשפ"ו

החילוק שבין הגורל לבין המשפט

פרשת אחרי מות

וַנִּתֵּן אֶהָרָן עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים

גֹּרְלוֹת גֹּרֵל אֶחָד לָהּ וְגֹרֵל אֶחָד לְעֶזְאֵזֶל" (טז, ח).

עוצם ההכנה דרבה ליוה"כ

שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין וביום לפני יום הכיפורים הם מביאים את סוגי הבהמות השונות של הקרבנות כדי שהכהן הגדול יכיר אותם היטב. סדר העבודה של הכהן הגדול ביום הכיפורים דרש הכנה רבה ורעדה גדולה. "בזאת יבא אהרן אל הקודש", בפרשתנו ה' אומר למשה "אחרי מות שני בני אהרן" להזכיר את מיתת שני בניו לאהרן כדי שיהיה זהירות יתירה שלא להיכנס לקודש הקדשים בשום סטייה מהזמן והתנאים הנדרשים למפגש הגדול של פעם בשנה של נציג כלל ישראל עם בורא עולם. זה מצריך הכנה מדוקדקת ושלמות סדר העבודה. לא ניתן לעשות שום שינויים או להחסיר שום פרט מהתנאים הנדרשים, והן בוצעו מתוך תפילה ובכוונה עילאית.

רמזי הגורלות

מבואר במשנה ביומא (פרק ו, משנה א) "שני שעירי יום הכיפורים, מצוותן שיהיו שניהן שווין במראה ובקומה ובדמים ובלקחתן כאחד." המצוה שיהיו שני השעירים, השעיר לה' והשעיר המשתלח, שווים. ואף שהשעירים היו שווים בתחילה, אחר הגורל אינם שווים. השעיר לה' נקרב במקדש, והשעיר המשתלח נשלח לעזאזל. ואולי נוכל ללמוד מזה דוגמה ולקח עבורנו. אנו נכנסים ליום הכיפורים במצב של "בינונים", בין כיחידים בין כעם, בשיקול בין "חייב" ל"זכאי", ונוכל בקלות להטות את המשקל בכל עת לצד זה או לאחר. אבל בניגוד לשעירים התלויות בגורל אם הולכים

לה' או לעזאזל, אנחנו יכולים לקבוע את גורלנו לעצמנו. ולגרום לאותו חוט האדום שלנו להלבין ולקבל כפרה שלימה על חטאינו ולזכות לחיים טובים בשנה החדשה. ושוב נזכרתי בדברי שהן הן דברי הרמב"ם וז"ל ביד החזקה הלכות תשובה פרק ג הלכה ד':

"אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה. לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו חציו חייב וכן כל העולם חציו חציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר וצדיק יסוד עולם זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו, ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה ונהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום, "עכ"ל.

כאשר נשוב בתשובה תלבין לשון הזהורית שלנו שכל אחד מאיתנו ייטהר מהיצר הרע ועוונות שיש לנו. זהו שנאמר (ישעיה א, יח) : "אם יהיו חטאיכם כשנים - כשלג ילבינו".

אנו לובשים "בגדים צואים", מלוכלכים ומוכתמים שצריכים ניקוי מכמה כתמים שנקלטו עמוק לתוך הבגד עד שזה דורש את ה' בכבודו ובעצמו לנקות אותם. התפילות שלנו לה' יתברך גורמות לתהליך הניקוי והטיהור לצאת

עניינים שנתבאר

פרשת אחרי מות

עוצם ההכנה רבה ליוה"כ ----- רמזי הגורלות ----- "אחרי" או "אחרי מות"?

פרשת קדושים

ביאור מקיף דהפרישות הוא מתענוגים ולא מחבורתו ----- בריאת ה' עולמו לשבת יצרה ולא תוהו ----- דין הקהל למדים מקדושים תהיו ----- מצוות ואהבת לרעך מהקשים שבמצוות ----- הרבה מצוות תלויות במצוות ואהבת ----- גם מצוות הוכחה הוא מדין ואהבת ----- רבי עקיבא דרש מתלמידי לקיים המצוה בגודל השגתם ----- ע"י שמכליל עצמו עם הקהל נקל יותר לקיים המצוות ----- כוונת בן עזאי זה ספר תולדות אדם

לפועל. אנחנו לא מסתמכים על מזל או הגרלות, אנחנו צריכים

לקחת האחריות. וביום המיוחד הזה של יום הכיפורים יש לנו הזדמנות מיוחד לחזור בתשובה ולקבל סליחה וכפרה וטיהור מה' יתברך שמנקה ומלבין את כתמי החטאים שלנו.

"אחרי" או "אחרי מות"

הפרשה ידועה בשני שמות "אחרי" או "אחרי מות". אפשר לומר ש"אחרי" הוא השם של הפרשה כשהוא לעצמו שהרי לא רצוי לא לסיים בנקודה עצובה, "מות", מיתת בני אהרן. אך בהרבה שנים פרשת "אחרי" מחובר עם פרשת קדושים ואם אומרים "אחרי מות-קדושים" כשהם מחוברים יש תועלת בזה שאז הביטוי "אחרי מות" נותן שבח וכבוד ועושה תיקון למיתת בני אהרון שהם היו קדושים, וזה "אחרי מות [ה]קדושים (בני אהרן)" ומרמז על גודל קדושתם שנבחרו להראות את עוצם נוראות קדושת המשכן כפי שניחם משה את אהרן "...הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד..." ופירש רש"י (ויקרא פרק י פסוק ג):

"אל"ל משה לאהרן, אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום והייתי סבור או בי או בך עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך (ת"כ ו"ר)", כנלענ"ד.

מהרא"ל צינין

תענית יום הכיפורים, חוק או משפט?

בפרשת השבוע, בצמוד ובסמוך לסדר קרבנות יום הכיפורים, מצוה התורה הקדושה על קדושת יום הכיפורים עצמו, על מצות התענית ביום הכיפורים: והיתה לכם לחקת עולם... תענו את נפשתיכם: ויש להבין את המילים "והיתה לכם לחוקת עולם", מדוע מצות יום הכיפורים היא בגדר לכם, הרי היום קדוש לאדוננו? וכן מדוע מצות יום הכיפורים מוגדרת "חוקה" - מצוה בלא טעם, הרי היא מצוה מובנת ומבוארת ביותר, יום כפרת העוונות.

מבאר רבינו מהרא"ל שאפשר לומר שהקב"ה רצה שבני ישראל יהיו במדרגה גבוהה לפני ה' ויטהרו עצמם מכח עבודת ה' העצמית שלהם עד כדי שלא יהיו זקוקים לכפרת יום הכיפורים, ואם יזכו למצב מרומם ונשגב זה, של טהרה עצמית, יהיה יום הכיפורים בגדר חוקה, מצוה בלא טעם. ועל כך אומר הפסוק שכדאי "לכם" לטובתכם,

שתהיו במצב שיום הכיפורים הוא חוקת עולם, שמצוות התענית היא בלא טעם, כי הרי לא תהיו זקוקים לכפרה. והפסוק הבא ממשיך ומסביר לנו את הדברים. ממשיך הפסוק: כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו: וביאור הדברים הוא שהרי ביום הכיפורים השם יתברך מכפר עליכם מכל העבירות ואז יש טעם וסיבה למצוות יום הכיפורים, על כפרת העוונות. אבל טוב יהיה אם לא תהיה קיימת הסיבה הזאת למצוות יום הכיפורים, אלא עם ישראל יהיה שרוי במדרגה של לפני ה' תטהרו, שיהיו טהורים מעצמם, ואז תענית יום הכיפורים תהיה חוקה בלא טעם.

ביאור נוסף מבאר רבינו במילה "לכם", שהנה מצינו ביום טוב שצריך להיות חציו "לכם", שיהיה זמן של עונג ושמחה, ובא הפסוק ללמדנו שביום הכיפורים עצם העינוי הוא בגדר לכם, עונג של ממש. ונסכיר: המגן אברהם אומר שמותר להתענות תענית חלום בשבת ואין זו סתירה למצות עונג שבת, כי "התענית עונג הוא לו", כי היא מקלה מעליו את צער החלום הקשה שחלם. וגם ביום הכיפורים הדבר הוא כך: מכיון שביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם, וא"כ יש לנו תועלת גדולה ועצומה מן התענית, לכן ראוי שנחוש בתעניתנו שמחה ועונג, כאילו שאנחנו אוכלים ושותים ומתענגים, כי הפרס שלנו מן התענית הוא גדול ועצום, כפרת העוונות!

מתוך שני הפירושים של רבינו למדנו שביום הכיפורים עלינו להיות בשמחה עצומה. שהרי ממה נפשך, אם איננו זקוקים לכפרה הרי עלינו לשמוח על גודל דרגתנו. ואם אנו זקוקים לכפרה, עלינו לשמוח מאד על שאנו זוכים למתנה העצומה של כפרת העוונות.

פרשת קדושים

חיוב האדם להיות מעורה בחבורת קהלתו ופרוש רק בגופו

בתוה"ק בפרשתנו "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם" (יט-ב). וברש"י ד"ה "דבר אל כל עדת בני ישראל" ביאר פרשה זו נאמרה בהקהל לפי שרוב גופי תורה תלויין בה.

החתם סופר מעיר על קדושים תהיו שנאמרה בהקהל, שגם לפי בעל חובות הלבבות, שמדגיש את מעלת הפרישות והבדידות, אין זה רצון ה' שאדם יהיה מבודד מחבורת בני אדם, וכגון ההולך למקום מדבר ויער בחיפוש אחר ה' וחקירה אחר גדולתו, לא כך יצר ה' את העולם. "כי לא לתוהו בראה", אלא "לשבת יצרה."

רצון ה'
יתברך הוא
"להיות אוהב
את הבריות",
לאהוב את

ברואיו של ה', את האנשים האחרים. "ולחבור עימהם, ללמדם בינה והשכל בתורת ה'". על ידי אהבת הבריות יכול לקרבם לתורה ולדבקות בה'.

כאשר הוא פרוש מאכילה ושתיה מ"מ יהיה מעורר בחברה

והיאך יקיים האדם קדושים תהיו, זו פרישות הגוף, בודדות הגוף. אדם יכול לעשות את שניהם. "פורש מכל תענוגי עולם" אדם יכול לפרוש מתענוגות העולם לגופו, אבל לא לפרוש מחבורת בני אדם.

ומכח כך מלשון הפסוק: "דבר אל כל עדת וגו'" מכאן לומד רש"י, פרשה זו בהקהל נאמרה שיהיה מעורב עם בני אדם, מפני שרוב גופי תורה תלויים בזה, ללמוד וללמד להיות ממלכת כהנים.

האדם מוכרח להיות בחבורת אנשים, כך יוכל להפיץ את תורת ה' לאחרים, החתם סופר חי בזמן שאנשי ההשכלה לחמו מלחמתם בשומרי התורה המסורה לנו, והבין שהדרך להילחם היא על ידי קהילה תורנית חזקה, בה האנשים תומכים זה בזה.

ואפשר לשער שזה תואם לדברי תורתו אלו, עה"פ ש"קדושים תהיו" ללמד שצריך האדם להיות חלק מחבורת האנשים הסובבים אותו ובני קהלתו, ולחזק זה את זה בתורה ובקירוב הרחוקים, לפי גישתו, לכל יהודי יש חיוב להשפיע ולקרב יהודים אחרים וללמוד איתם, להיות אוהב את הבריות. קדושים תהיו זו חובה אישית, אבל לא על חשבון הכלל.

מצוות ואהבת לרעך קשה לקיימו

איתא בשפת אמת (תרמ"א) עה"פ קדושים תהיו, "ואהבת לרעך כמוך ויראת מאלוקיך הם גם כן הבטחות כי על ידי שמירת אלה המצוות יזכו לאלה המדרגות." חז"ל אומרים, ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה. ולכן, "אם כן, קשה מאוד לקיימה." בגלל שזה כלל גדול בתורה מאוד קשה לקיים אותו. אבל "רק באמצעות מצוות הקודמות", התורה נותנת לנו דרך לקיים את הכלל גם אם זה מאוד מאתגר מאחר וזה כלל גדול ודרך זו היא המצוות שמופיעות מיד לפנינו.

"לא תלך רכיל בעמך, לא תעמוד על דם רעך, אני ה'"
"לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכח תוכיח את עמיתך, ולא

תשא עליו חטא." "לא תקום ולא תטור את בני עמך," ואז "ואהבת לרעך כמוך, אני ה'." זו הנוסחה, דרך קיום מצוות אלו ניתן להעפיל למדרגת "ואהבת לרעך כמוך." את"ד.

גם חלק ההוכחה הוא מצד ואהבת לרעך

ונראה לי להוסיף, שמצוות אלו מעלתם רבה כי הם מצוות שבין אדם לחברו. כמו "לא תעמוד על דם רעך" זה חלק מ"ואהבת לרעך כמוך." כשהאדם רואה דבר המציק ומכאיב או מזיק לחברו, חיוב לומר ולעשות הכל בכדי למנוע זאת מחברו.

"לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכח תוכיח את עמיתך, ולא תשא עליו חטא." אם רואה אדם שחברו מתמודד עם חטא, או שכבר חטא, יוכיח אותו בצורה נעימה, מכוח מצוות ואהבת לרעך כמוך, כל המצוות האלו קשורות זו בזו, "לא תלך רכיל בעמך", אין לו להאדם לדבר לשון הרע על חברו. "ואהבת לרעך כמוך", לאהוב אותו, בדיוק כמו שלא ירצה שידברו לשון הרע עליו.

אפשר שתלמידי ר"ע היו צריכים הרבה יותר במדה זו

הכל קשור זה בזה, ולכן אם תעשה את המצוות האלה כמו שצריך, תוכל להגיע ל"ואהבת לרעך כמוך" ולהשיג את כל הדברים הגדולים שמצווה זו מבטיחה, "זה כלל גדול בתורה." אפילו שבפני עצמה זו מצווה שקשה לקיים אותה, אם תקיים את הצעדים שבדרך, תוכל להגיע לפסגה של המצווה הגדולה שבגדולות, "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה."

זה מה שרבי עקיבא מלמד אותנו. מאחר וזה מה שהוא לימד אותנו, והוא דרש רמה גבוהה של מצווה זו מתלמידיו, ברצוני לומר שיתכן והם הצטרפו לעמוד ברף גבוה מהשאר, ולכן "שלא נהגו כבוד זה בזה" לכן כה רבים מתלמידיו, למרבה הצער, במהלך ימי הספירה חלו ומתו. רבי עקיבא ותלמידיו היו במדרגה כה גבוהה, שציפו מהם להגיע לרף יותר גבוה, הם נכשלו בהשגת רמה כה גבוהה. לעניות דעתי, זה מה שהשפת אמת אומר, שזו מדרגה כה גבוהה שכמעט בלתי אפשרי להשיג אותה. הוא אומר, "אם כן, קשה מאוד לקיימה." עבור תלמידי רבי עקיבא היה קשה מאוד לקיימה. אפילו עם הלימוד והכול, מאחר וזה היה רבי עקיבא שלימד אותם מצווה זו, היו מהם ציפיות מאוד גבוהות.

ע"י הכלל אפשר לבוא בנקל לקיום המצוות

עוד כתב השפת אמת (תרנ"ב), עה"פ ואהבת לרעך כמוך, ואמרו חז"ל אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה,

בן עזאי
אומר זה ספר
תולדות אדם
כלל גדול
ממנו. כי הנה

עיקר קיום תורה ומצוות בכלל ישראל. "דרך הכלל אפשר לזכות לקדושה כפי שנאמר: קדושים תהיו. כל מצוה שאדם עושה צריכה להיעשות בשם הכלל. אל תעשה מצוה לשם רווח אישי, אלא עבור תועלת הציבור.

"ואמר זה כלל גדול", ואנו מדייקים, "כלל גדול מכלל דאיכא קטן." זאת אומרת שיש כלל, עיקרון, קטן, "והכלל הקטן הוא להיות כל המצוה נעשה בכלל כל הרמ"ח אברים של האדם שנקרא עולם קטן." אומר השפת אמת שיש לקיים כל מצווה ברמ"ח אברים של האדם. "וכלל הגדול הוא כלל כל ישראל."

והוסיף בן עזאי, "זה ספר תולדות אדם כלל גדול ממנו שהוא לא זו שצריכין לעשות תורה ומצוות בכלל ישראל כמו שכתוב ואהבת לרעך כמוך. אך צריכין גם כן לכלול עצמו עם כל הדורות." אדם צריך להכליל את עצמו עם כל דורות העבר עד לאדם הראשון. כל הנשמות של כל הדורות מאחר וכל הנשמות תלויות זו בזו.

"וצריכין לשמור זה הכלל לעשות כל מצוה בכלל כל ישראל ואז חל עליה שם שמים כדכתיב אני ה' - אם מקיים את המצווה כמו שצריך. "ופירוש ואהבת לרעך כמוך כי בכל עשייה יש רצון ואהבה לתקן נפשו." כשאנו עושים את זה כמו שצריך, אנחנו מושכים את הקדושה אל אחינו בני ישראל ואז ה' בעצמו נמצא איתנו.

"ואז כח הכלל מסייע לזה." על ידי זה שאוהבים כל יהודי, מביאים קדושה לכלל בני ישראל ובתמורה הקב"ה יסייע לאחד אותנו. זו המטרה. אי"ה, נזכה לקדושה ולסיוע.

"ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה." וכמעשה בהלל הזקן שבא אליו גוי וביקש שיגיייר אותו כשהוא עומד על רגל אחת. הלל אומר לו גרסה של פסוק זה. מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך. רואים מכאן שהוא חיוב לגיייר אותו. אנחנו רואים שזה לא רק כלל גדול בתורה אלא שהכלל של "ואהבת לרעך כמוך" זה תמצית התורה.

אם מקיימים את הפסוק כראוי ובאהבה כלפי האחר, אפשר ממש לקיים את כל התורה כולה. ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. כלל ישראל הוא כמו גוף אחד וכל מצווה של כל יחיד ויחיד נכלל לעם, וכל ישראל ערבים זה בזה הוא תולדה של ואהבת לרעך.

שנאת חנם הביא את החורבן. הכלל גדול בתורה של

ואהבת לרעך יגן לנו ובזכותה יבנה במהרה בימינו את בית המקדש אמן סלה.

מהרא"ל צינץ

מוגבלותו של האדם: מעודדת – אך מחייבת

פרשת השבוע מתחילה: **דִּבְרַת אֵל כָּל עֵדוּת פְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַמְרַת אֱלֹהִים קְדוּשִׁים תְּהִיּוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.** הקב"ה מצוה אותנו כאן על קדושת עם ישראל, אנחנו עם קדוש של אלקים קדוש.

רבינו מהרא"ל צינץ עומד על דיוק בפסוק, מדוע המילה "קדושים" נאמרה בכתיב חסר בלי ו, מדוע לא נאמר "קדושים", והוא מתרץ על כך שני תירוצים. לכאורה שני התירוצים סותרים אך לכשנתבונן, הם משלימים זה את זה, וכדלהלן.

תירוץ ראשון: אמרו חז"ל שהיצר הרע מתגבר על האדם כל יום! כי היצר חזק ממנו, ואלמלא שהקב"ה עוזר אי אפשר היה לנצח את היצר הרע. ונמצא שכשהאדם רוצה לקדש את עצמו, מצד עצמו הקדושה שלו לא שלימה כי היצר הרע מתגבר עליו, ודבר זה נרמז בכך שהמילה "קדושים" חסרה, כי הקדושה העצמית שלנו לא שלימה, אך הפסוק אומר לנו אל תדאגו מכך, כי הקב"ה מסייע לנו לכבוש את היצר ולהגיע למדרגה גבוהה של קדושה שהרי "כי קדוש אני ה' אלקיכם" אם תבואו להיטהר, אני אסייע לכם להשלים את הקדושה!

תירוץ שני: למרות שתגיעו לידי מדרגת קדושה, עליכם לדעת שאתם "קדושים" - בכתיב חסר, שקדושתכם עדיין בלתי מושלמת, אלא צדיקים הולכים ומתעלים וכל הזמן עולים עוד ועוד מדרגות. ולכן לעולם תחשיבו את עצמכם שקדושתכם לא שלימה ויש לכם מדרגה נוספת לעלות אליה. שהרי "כי קדוש אני ה' אלקיכם" שקדושתי אין סופית. וגם אם תעלו אלפי מדרגות לא תגיעו לקדושתי, ונמצא שלכל דרגה של קדושה יש דרגה גבוהה ממנה.

שני הפירושים אינם סתירה זה לזה. מצד אחד עלינו להתעודד ולדעת שלמרות שעבודתנו העצמית מוגבלת, עלינו לעשות את המוטל עלינו והקב"ה יגיענו אל השלימות, אך מנגד עלינו לדעת שאף אם עשינו היום את כל תפקידנו, מוכן לנו מחר תפקיד חדש, נעלה, וקדוש עוד יותר.

אשריכם ישראל! אנו יודעים את גודל קדושתנו, כי הקב"ה בעצמו מטהר אותנו. אבל זה לא גורם לנו להימנע מלהתעלות עוד, אלא אדרבה, כפי שהקב"ה העלה אותנו לדרגה זו, אנו רוצים לזכות להתעלות ולהתקדש יותר ויותר בלי סוף!